

Primjena šumske pedagogije u dječjem vrtiću

Muhić, Amina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:194155>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

AMINA MUHIĆ

PRIMJENA ŠUMSKE PEDAGOGIJE U DJEČJEM VRTIĆU

Završni rad

Pula, prosinac, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

AMINA MUHIĆ

PRIMJENA ŠUMSKE PEDAGOGIJE U DJEČJEM VRTIĆU

Završni rad

JMBAG:0303078004, izvanredni student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij - Predškolski odgoj

Predmet: Pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Mentor: prof. dr. sc. Nevenka Tatković

Pula, prosinac, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidatkinja za prvostupnicu _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ŠUMSKA PEDAGOGIJA.....	2
2.1. Što je šumska pedagogija?	2
2.2. Razvoj šumske pedagogije	2
2.3. Ciljevi i polazne točke šumske pedagogije	3
3. UTJECAJ PRIRODNOG OKRUŽENJA NA RAZVOJ DJECE.....	5
3.1. Prednosti	5
3.2. Strahovi, prepreke i opasnosti.....	6
4. ŠUMSKI VRTIĆI	7
4.1. Šumski vrtići u svijetu.....	7
4.2. Šumski vrtići u Hrvatskoj.....	8
5. PRIMJERI AKTIVNOSTI IZ PODRUČJA ŠUMSKE PEDAGOGIJE.....	10
5.1. Centar kretanja	10
5.2. Istraživački centar	22
5.3. Građevni centar	29
5.4. Centar početnog čitanja i pisanja	34
5.5. Centar početnih matematičkih vještina	35
5.6. Likovni centar.....	37
5.7. Dramski centar.....	42
5.8. Stolno-manipulativni centar	43
5.9. Glazbeni centar.....	47
5.10. Obiteljski centar.....	49
6. ZAKLJUČAK	52
7. LITERATURA	53
8. SAŽETAK	57

1. UVOD

Ubrzanim razvojem tehnologije, uvelike se mijenja i čovjekov način života, a s tim i pogled na odgoj djece. Ubrzani tempo života dovodi do toga da se sve više konzumira brza hrana, povećava sjedilački način života i boravak u zatvorenim prostorijama. Djeca i mladi sve više imaju doticaja s modernom tehnologijom, posredstvom koje imaju mnogo znanja o biljkama, životinjama i pojavama koje nikada nisu vidjeli u stvarnosti, no vrlo malo znaju o prirodnim procesima oko njih te biljkama i životinjama iz njihove neposredne okoline. No djeca predškolske dobi, kada imaju priliku, uživaju u boravku na otvorenom, istraživanju i proučavanju svoje okoline pri čemu im je samo potreban adekvatan poticaj i ohrabrenje.

Stoga ne čudi da se javljaju nove koncepcije vrtića koje nastoje neposrednu prirodnu okolinu približiti djeci te ih vratiti u okruženje koje je najpoticajnije za njihov razvoj – u prirodu.

Šumski vrtić je jedan od takvih vrtića kojemu je cilj „kod djece potaknuti pozitivne osjećaje za vrijeme boravka u šumi, koji će ih ponovo vratiti u šumu tako da je prepoznaju kao stanište izuzetne vrijednosti (...) jer je šuma izuzetno zdrava lokacija za učenje, potiče slušanje, promatranje, socijalne interakcije i ublažava stres.“ (Franjić, 2019)

U ovom radu govorit će se o šumskoj pedagogiji i šumskim vrtićima, a bazirat će se na primjere aktivnosti šumske pedagogije koji se mogu provoditi u dječjim vrtićima, bilo to u zatvorenim ili otvorenim prostorima, a s ciljem da se poveća vrijeme boravka u prirodi i korištenje prirodnih materijala u radu s predškolskom djecom.

2. ŠUMSKA PEDAGOGIJA

2.1. Što je šumska pedagogija?

Šumska pedagogija relativno je nova pedagoška disciplina koja se temelji na učenju u neposrednom dodiru s prirodom te povezuje odgojno-obrazovni rad s upoznavanjem šumskih ekosustava. Cilj šumske pedagogije i šumskih vrtića je svestrani razvoj svih dječjih sposobnosti i vještina te usvajanja novih znanja integriranjem neformalne igre s formalnim učenjem boravkom u prirodi.

Najrazvijeniju šumsku pedagogiju imaju skandinavske zemlje, Austrija, Njemačka i Švicarska. Prema Bogut i sur. (2016) korištenjem raznih osjetilnih metoda, poput potpunijeg doživljaja prirode osluškivanjem zvukova zatvorenih očiju, raspoznavanja vrsta drveća prema češeru, listu i kori, praćenja životinjskih tragova, savladavanja neravnog šumskog terena i slično, podiže se svijest o važnosti šume. Prema mišljenju autora, kroz praksu šumske pedagogije kod djece se podiže ekološka svijest i osjećaj odgovornosti prema prirodi, o kojoj na izravan i zanimljiv način uče i proširuju svoje spoznaje.

Šumska pedagogija bavi se svim društvenim, okolišnim i ekonomskim dimenzijama održivosti. Njeguje razumijevanje, interakcije i odnose čovjeka i okoliša u kontekstu održivog razvoja. Temelji se na znanju o šumskim ekosustavima i iskustvu u održivom šumarstvu. Promovira razumijevanje, uporabu i primjenu koncepta održivog razvoja primjerom održivog gospodarenja šumama. Zahtijeva holistički pristup i povezanost širom svijeta. Surađuje s drugim disciplinama koje se bave obrazovanjem, okolišem ili održivim razvojem. Zahtijeva aktivne i zajedničke obrazovne metode i pristupe. Poštuje, promovira i nudi šumu kao zdravu i izvrsnu lokaciju za učenje na otvorenom (*Forestpedagogics*, 2017).

2.2. Razvoj šumske pedagogije

Prvi podaci o primjeni koncepta odgojno-obrazovnog rada kojeg danas nazivamo šumskom pedagogijom javljaju se još 1914. godine kada su zbog unaprjeđenja i očuvanja zdravlja djeteta Rachel i Margaret McMillan osnovali „otvoreni vrtić“, no

pojediniosti o njegovom programu i radu nisu poznate. 1950-ih u Danskoj Ella Flatau je otvorila prvi šumski vrtić na inicijativu roditelja čiju je djecu, zajedno sa svojom, čuvala u prirodi. U Njemačkoj šumski vrtići postoje od 1968. godine, a 1993. godine postaju sve popularniji i priznaju se kao oblik dnevne skrbi. U Sloveniji se 2010. godine osniva Institut za šumsku pedagogiju, a 2011. Mreža šumskih vrtića i škola. U slovenskim šumskim vrtićima tjedno se provodi samo jedan dan u prirodi, a ne svaki dan kao u Njemačkoj (Žagar, 2018).

U Hrvatskoj se šumska pedagogija tek razvija, što znači da nije uvrštena u sustave obrazovanja. Prvi šumski vrtić u Hrvatskoj „Šumska djeca“ otvoren je u Puli 2019. godine, no s obzirom na nerazvijenost šumske pedagogije u Hrvatskoj, nije priznat kao vrtić. Postoji još nekoliko vrtića i skupina koje su uvrstile ili planiraju uvrstiti koncept šumske pedagogije u svoj rad, no o tome će biti govora kasnije.

2.3. Ciljevi i polazne točke šumske pedagogije

Cilj šumske pedagogije, kao i svih pedagoških disciplina, unaprjeđenje je djeteta u svakom segmentu njegovog razvoja na način da je temeljni princip duboka povezanost s prirodom pomoću koje dijete uči i razvija svoje sposobnosti i vještine te formira svoje kritičko mišljenje, kojim će, kao izgrađena odrasla osoba, biti u mogućnosti doprinijeti napretku društva oko sebe (Žagar, 2018).

Šumska pedagogija u svom konceptu sadrži elemente raznih teorija kao što je Skinnerova bihevioristička teorija učenja (utjecaj na promjenu nepoželjnog ponašanja uklanjanjem potkrepljivača takvog ponašanja i zadovoljavanjem potrebe na prikladniji način), Piagetova konstruktivistička teorija (ljudsko znanje nastaje interakcijom postojećih mentalnih struktura i pojedinih vanjskih podražaja), sociokulturna teorija kognitivnog razvoja Vygotskog (društvena okolina, kulturna uvjerenja i stavovi uvelike utječu na razvoj i individualno učenje djece), Gardnerova teorija višestruke inteligencije (inteligencija obuhvaća osam neovisnih vrsta inteligencije, među kojima je i naturalistička inteligencija) i Lewinova topološka teorija ličnosti (ponašanje ljudi ovisi o životnom prostoru pojedinca - svjesnoj i nesvjesnoj

okolini, odnosno interakcijama između misli, emocija i okoliša u kojima osoba percipira i djeluje (Wait i Rea, 2006).

Ono što je zajedničko navedenim teorijama je značaj okoline za razvoj djeteta, a prema mnogim istraživanjima najpoticajnija okolina je upravo prirodna okolina, što potvrđuje tvrdnju Louva (2016: 3) „...sada možemo tvrditi da djeci treba upravo dodir s prirodom jednako kao i dobra prehrana i dovoljno sna.“

Prema Louvu (2016) najvažnije polazne točke su teorija biofilije, ekopsihologija i teorija slobodnih nedefiniranih dijelova. Teorija biofilije označava ljudsku prirodno usađenu potrebu za prirodom. Ekopsihologija govori o današnjem potiskivanju svog „ekološkog nesvjesnog“ zbog čega se razdvojio unutarnji čovjekov život od vanjskog i doprinio razdvajanju čovjeka od njegove prirodne povezanosti sa evolucijom na Zemlji. Louv (2016) nadalje tvrdi da pomanjkanje dodira s prirodom dovodi do odvajanja ljudi jednih od drugih što u konačnici dovodi do porasta nasilja među ljudima. Također navodi važnost primarnog iskustva (pri kojemu čovjek može nešto sam vidjeti, čuti, okusiti ili pomirisati) u djetinjstvu bez kojega se uveliko povećava rizik od depersonalizacije ljudskog života. Zbog toga je priroda vrlo važna za zdrav razvoj djeteta jer potiče sva osjetila, a djeca žive kroz svoja osjetila.

„Prirodni prostori i materijali potiču djetetovu neograničenu maštovitost i služe kao medij za inventivnost i kreativnost, koje možemo uočiti u gotovo svakoj skupini djece koja se igra u prirodnom okruženju.“ (Louv, 2016: 87) Svako dijete se rađa kreativno, no suvremeno društvo potiskuje taj instinkt i ne daje prostor razvoju kreativnosti kod djece nudeći im brojne sadržaje u vidu igračaka koje imaju jednu ili dvije namjene i koje služe samo kao kratkotrajna zabava. Stoga Louv (2016) kao važnu teoriju navodi teoriju slobodnih nedefiniranih dijelova u kojoj se predmet „slobodnih nedefiniranih dijelova“ definira kao predmet otvorenih krajeva koji dijete može koristiti na razne načine i kombinirati ga s drugim predmetima nedefiniranih dijelova pomoću mašte i kreativnosti. Takvi predmeti nude bezbroj mogućnosti i nikada mu ne mogu dosaditi, a nepresušan su izvor poticaja za svestran razvoj djeteta. Predmeti slobodnih nedefiniranih dijelova su drveće, grmlje, cvijeće, voda, pijesak, zemlja, životinje, biljke... Što se ode dublje u divljinu, predmeti su još slobodniji i još snažnije potiču maštu.

3. UTJECAJ PRIRODNOG OKRUŽENJA NA RAZVOJ DJECE

3.1. Prednosti

Provedena su brojna istraživanja na temu utjecaja prirode na zdravlje i razvoj čovjeka. Uzme li se u obzir da, prema istraživanju psihologa sa sveučilišta Cornell, koje navodi Louv (2016), čak soba koja ima pogled na prirodu smanjuje stres te da više prirodnog okoliša oko kuće pridonosi rjeđoj pojavi anksioznosti, depresije i poremećaja u ponašanju, te boljim samovrednovanjem kod djece, lako je zaključiti koliko je priroda zapravo korisna za razvoj djeteta.

Zaključak mnogih istraživanja je velika potreba današnjeg čovjeka, pa tako i djeteta, za prirodom zbog mnoštva koristi koje može dobiti od nje. Povremeni boravak u prirodi je od velike koristi za razvoj djece, pa kolika li je onda korist od svakodnevnog boravka u šumi s drugom djecom i kvalificiranim odgojiteljima?

Od mnogobrojnih koristi, bitno je izdvojiti utjecaj na današnje sve veće probleme kod djece, a to su nerazvijena osjetila, poremećaji u ponašanju, stres, depresija i pretilost. Prema Louvu (2016) šuma je neiscrpan izvor podražaja koji doprinose razvoju dječjih osjetila zbog svakodnevnog istraživanja, opipavanja, promatranja, mirisanja, slušanja, kušanja... Renz-Polster i Hüther (2017: 9) kažu: „Priroda je djeci toliko bitna kao i dobra prehrana. Ona je njihov urođen prostor za razvoj. Ovdje djeca nailaze na četiri izvora bezuvjetno potrebna za svoj razvoj: slobodu, neposrednost, otpornost i bliskost. Ta iskustva ugrađuju u temelje na kojima počiva njihov život.“ Upravo ta četiri izvora koje spominju imaju veliki utjecaj kod navedenih aktualnih problema današnje djece s obzirom da su im ti izvori oduzeti prevelikom zaštitom, nuđenjem gotovih igračaka za igru i moderne tehnologije, prevelikom organizacijom dnevnog vremena (razne aktivnosti, organizirani sportovi i sl.) te prevelikom boravkom u zatvorenim prostorima.

Louv (2016) navodi rezultate mnogih istraživanja koji govore da priroda razvija sve kognitivne sposobnosti, povećava dječju otpornost na negativan stres i depresiju te poboljšava mentalno zdravlje. Zbog poticanja na kretanje, boravak u prirodi povećava motoričku spremnost, naročito ravnotežu i okretnost, povećava spretnost i snalažljivost. Nadalje, prirodna okolina razvija koncentraciju, povećava kreativnost,

maštu i inovativnost. Potiče društvene interakcije, stoga djeca imaju čvršća prijateljstva. Također imaju jači imunološki sustav, manje alergija i više vitamina D koji utječe na čvršće kosti, djeluje pogodno na mozak i doprinosi dobrom raspoloženju. Boravak u prirodi daje osjećaj sigurnosti, ali uči i opasnostima. Nadalje, Louv (2016) navodi da se kod djece koja su pohađala šumske vrtiće ili naprosto mnogo vremena provodila u prirodi u predškolskoj dobi može vidjeti utjecaj prirodnog okoliša i u nastavku njihovog obrazovanja kada se primjećuje veći uspjeh u socijalnim vještinama, znanosti, jezičnom umijeću, matematici, vještinama za rješavanje problema, boljoj prosudbi i donošenju odluka.

3.2. Strahovi, prepreke i opasnosti

Pri pomisli da djeca borave gotovo cijeli dan u prirodi, pogotovo u šumi, penju se po drveću, skaču i prljaju se po svim vremenskim uvjetima, izloženi mnogim skrivenim opasnostima poput ozljeda, opasnih životinja i otrovnih biljaka, većini roditelja, ali i odgojitelja nije svejedno. Štoviše, gotovo su u potpunosti protiv toga. No prije samo nekoliko desetljeća, upravo ti roditelji i odgojitelji su se kao djeca igrali na takav način, ne mareći za opasnosti, vremenske prilike i prljavu odjeću.

Realan pogled na takvo zaštićivanje djece zapravo je da se takvim postupcima samo smanjuje njihova sigurnost jer djeca nisu pripremljena za opasnosti, ne znaju se snaći u situaciji, ne znaju se dočekati na ruke prilikom pada, ne znaju razlikovati otrovne i neotrovne, opasne i bezopasne biljke i životinje. Djeca nisu prepreka, njima je potreba za kretanjem urođena i oni bi rado trčali šumom, penjali se, skakali i prljali se. No, upravo je pretjerana roditeljska briga prepreka tomu.

S druge strane, pogleda li se koliko se ozljeda može dogoditi kod kuće, u vrtiću, na sportskim i dječjim igralištima, dolazi se do zaključka da takva mjesta nisu nimalo sigurnija od šume. Naprotiv, prema istraživanjima, više se ozljeda događa na navedenim mjestima nego u šumi (Louv, 2016).

Louv (2016) navodi strah od zmiје kao jedan od najvećih strahova roditelja, no u šumi se zmiје rijetko viđaju jer je to njihovo prirodno stanište, bježe čim osjete nekoga u blizini i znaju gdje se sakriti. No, kako navodi, domari ih na školskim

dvorištima redovno ubijaju. One se, dakle, pojavljuju na mjestu gdje se ne mogu sakriti i ne poznaju teren, stoga znaju biti agresivne kako bi se obranile od moguće opasnosti.

Djeca prirodno nemaju strah od izazova, no važno je da im odrasli ne razviju taj osjećaj kroz razne zabrane i način komunikacije. Tako na primjer, često korištenje riječi „pazi“ kod djeteta može izazvati osjećaj straha. Stoga ju je potrebno zamijeniti riječima „obрати pozornost“ zbog čega će dijete biti opreznije, ali se neće plašiti date situacije.

Vrlo je važna edukacija roditelja i odgojitelja o šumskom konceptu odgoja jer prepreke se mogu savladati samo podizanjem svijesti i edukacijom odraslih.

4. ŠUMSKI VRTIĆI

Šumski vrtići predstavljaju oblik odgojno-obrazovnog rada na otvorenom gdje djeca provode najveći dio vremena. Najčešće se radi o šumi, a može se provoditi vrijeme i na livadi, plaži ili drugom mjestu u prirodi. Naglasak je na kretanju, istraživanju i razvoju osjetila, iako djeci priroda pruža mogućnosti za sveobuhvatni fizički, psihički, emocionalni, socijalni, komunikacijski i stvaralački razvoj. Djeca mnogo vremena provode u prirodi po svim vremenskim uvjetima, stoga je vrlo važna prikladna odjeća i obuća.

4.1. Šumski vrtići u svijetu

Rad šumskih vrtića u svijetu se razlikuje prema tome koliko vremena se provodi u šumi. U nekim vrtićima se cijeli dan provodi u šumi, u nekim dio dana, a u nekim samo određenim danima u tjednu. Svima je zajednički cilj, a to je što više kretanja, cjelokupnog razvoja djeteta i povezanosti sa prirodom.

Za razliku od roditelja u Hrvatskoj, roditelji koji žive u skandinavskim zemljama, gdje je najrazvijenija šumska pedagogija, puno su opušteniji u pogledu boravka djece u šumi po svim vremenskim uvjetima i izloženosti opasnostima. U Danskoj, svaki je deseti vrtić šumski i velika je zainteresiranost roditelja za takvim načinom rada. Pedagoginja u jednom danskom šumskom vrtiću kaže: „...ako smo previše zabrinuti i

stalno im govorimo da paze, da se čuvaju, dobit ćemo djecu koja će odrasti u nesigurne ljude i neće imati osjećaj o samome sebi, svojim mogućnostima i sposobnostima. Moraju naučiti to o sebi.“ (Medaković, 2020) Povjerenje i samostalnost kojem se djeca uče u šumskim vrtićima temeljne su značajke odgoja koje uveliko utječu i na uspjeh u životu (Medaković, 2020).

Šumske vrtiće najčešće pohađaju djeca od 3 do 6 godina, no postoje i razne radionice za mlađu djecu s roditeljima. Roditelji se educiraju i uključuju u aktivnosti. U šumskim vrtićima djeci je potrebno dosta rezervne odjeće i obuće jer će se sigurno isprljati i smočiti. Djeca se uče koristiti nožem, alatima poput čekića i ručne pile, služenjem vatrom, penjanju na drveće i korištenjem prirodnih materijala za njihovu igru. Djeca uživaju u igri s blatom, vodom, pijeskom, štapovima, kamenjem... Samostalno pripremaju obroke u šumi ili donose od kuće. Igraju se i po kiši, snijegu, vjetru. Jedino u slučaju nevremena, sklanjaju se u zatvorene objekte. Spavanje je obično u objektima u šumi ili kraj nje, a može se spavati i u šatorima i vrećama za spavanje, ovisno o načinu rada vrtića. Djeca su sretna, imaju potpunu slobodu u izboru aktivnosti, a odgojitelji im daju potporu, nadziru ih i motiviraju za daljnje aktivnosti, prate njihove interese i produbljuju ih novim vještinama i znanjima. Djeca u šumi uče i sve ono što uče djeca u tradicionalnim vrtićima. Crtaju, slikaju, plešu, pjevaju, uče se početnim matematičkim vještinama i početnom čitanju i pisanju, igraju didaktičke igre... Dakle, ni u čemu ne zaostaju za ostalom djecom.

4.2. Šumski vrtići u Hrvatskoj

U Hrvatskoj prvi šumski vrtić otvoren je u Puli 2019. godine. Djeca cijeli dan provode u šumi, jedino za ručak i spavanje odlaze u prostorije na rubu šume. Vrtić pohađaju djeca od 3 do 6 godina, a broj je ograničen na 12 djece kako bi im se odgojiteljice mogle u potpunosti posvetiti. Ovaj se vrtić mnogo ne razlikuje od šumskih vrtića u svijetu, no postepeno se uvode sve opuštenije metode kako bi protivnicima ovakvog pristupa i skeptičnim roditeljima postepeno približavali sigurnost i prednosti vrtića u šumi.

Osim ovog šumskog vrtića, nekoliko je projekata i inicijativa hrvatskih znanstvenika, pedagoga, odgojitelja i ekologa. Takav je ekološko-znanstveno-šumski program Explora Cuvete koji obuhvaća tjedne radionice i ljetni kamp. Za djecu predškolske dobi (4-6) organizirane su radionice koje se održavaju subotom na području Antenala, Tićana ili Porto Bussole. Cilj ovog programa zaštita je prirode i prirodne baštine te poticanje djece na istraživanje i samostalno djelovanje (Klub istraživača „Explora“, 2017).

Drugi, sličan program je ljetni kamp za djecu pod nazivom Šumske boje kojeg organizira Obrt za poučavanje i obrazovanje u području kulture „Elsa Eliv“ u Novoj Vasi kod Brtonigle. Osim ljetnog kampa, obrt „Elsa Eliv“ organizira brojne radionice za djecu, a otvoren je i novi šumski vrtić s početkom rada u pedagoškoj 2020./2021. godini. Najavljeno je otvaranje i šumskog vrtića Radosna djeca u Karlovcu za uzrast od 3 do 6 godina u istoj pedagoškoj godini gdje je broj ograničen na šestoro djece.

Još jedna vrsta radionica u Istri, edukativno-kreativne „Priče iz šume“ radionice su namijenjene djeci od 4 do 12 godina, a odvijaju se u Puli i Poreču subotom u trajanju od 90 minuta.

Mnogo je eko-vrtića u Hrvatskoj koji se uključuju u razne radionice i projekte vezane za šume, ekologiju i boravak na otvorenom, uređuju svoj okoliš, borave u prirodi i ekološki se osvještavaju, što je dobar temelj za daljnji razvoj šumske pedagogije u Hrvatskoj.

5. PRIMJERI AKTIVNOSTI IZ PODRUČJA ŠUMSKE PEDAGOGIJE

U nastavku rada navest će se neke od aktivnosti koje se provode u šumskim vrtićima, a mogu se primijeniti i u tradicionalnim vrtićima, u zatvorenim prostorijama ili dvorištima, šetnjama ili izletima.

5.1. Centar kretanja

1. Prirodna narukvica

- Potreban materijal: samoljepljiva traka, sitni predmeti iz prirode (latice cvjetova, zrnca pijeska, listići, sjemenke, sitni kamenčići...).
- Opis aktivnosti: Primjerenu duljinu samoljepljive trake omotati oko zgloba djeteta tako da ljepljiva strana bude okrenuta prema vanjskoj strani, a ne prema koži djeteta. Prilikom šetnje šumom, djeca samostalno sakupljaju male predmete poput cvjetnih latica, lišća, zrnaca pijeska, sjemenki i gledaju hoće li se zaljepiti na traku. Spremiti narukvice iz prethodnih šetnji i uspoređivati ih kroz godišnja doba (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).
- Područje razvoja: Uočavanje i razlikovanje pojmova veličine, mase, oblika te zaključivanje o povezanosti istih s mogućnošću lijepljenja. Razvoj vlastitih ideja, umjetničkog dojma i kreativnosti kreiranjem narukvice. Istraživanje, promatranje i zaključivanje spoznaja o značajkama godišnjih doba. Razvoj pozitivnih emocionalnih stanja i jačanje pozitivne slike o sebi zadovoljavanjem potrebe izrađivanja predmeta vlastitim rukama.

Slika 1. Prirodna narukvica¹

2. Kišni dan

- Opis aktivnosti: Skakanje u lokve, slušanje ptica i žaba, gledanje kapljica koje padaju s vrhova lišća - promatrati kojeg sve oblika mogu biti. Tražiti životinje te gdje se skrivaju od kiše (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).
- Područje razvoja: Zadovoljavanje potrebe za kretanjem te jačanje mišića tijela i razvoj motorike skakanjem u lokve. Razvoj osjetila slušanjem, gledanjem i promatranjem prirode. Uočavanje sličnosti i razlika, razvoj promišljanja i vizualne percepcije traženjem životinja. Poticanje vedrog raspoloženja i komunikacijskih vještina među djecom razgovorom, dogovaranjem, postavljanjem pitanja.

3. Oblici, boje i teksture

- Potreban materijal: listovi, različiti predmeti iz šume.
- Opis aktivnosti: Podijeliti djeci (ili neka sami pronađu) po jedan list različitih boja, oblika i tekstura. Zadatak može biti da pronađu drugi predmet u šumi iste boje kao list kojeg imaju, sljedeći zadatak može biti pronalazak iste teksture, a treći zadatak pronalazak istog oblika kao list u njihovim rukama. Pobjednik je onaj tko prvi pronađe zadani predmet (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).

¹ Izvor: <http://www.mamashomestead.com/nature-bracelets/>

- Područje razvoja: Stjecanje znanja o obliku, boji i teksturi te raspoznavanje istih. Razvoj vizualne i taktilne percepcije uočavanjem, prepoznavanjem, opipavanjem tekstura, promatranjem oblika, struktura, boja i veličina. Poticanje razvoja operativnog mišljenja razlikovanjem različitih predmeta. Razvoj natjecateljskog duha i spoznaje da ne možemo uvijek biti pobjednici. Zadovoljavanje potrebe za kretanjem i snalaženjem u prostoru.

Slika 2. Uparivanje po boji²

4. Nađi deset stvorenja

- Opis aktivnosti: Pješaćenje po šumi ima mnogo koristi za organizam. Započeti s kraćim rutama i uz češće zaustavljanje, a zatim se put može produžavati i zaustavljanja smanjivati. Da bi se održala pažnja djece tijekom dužih pješaćenja, može se igrati igra „Nađi deset stvorenja“ – sisavaca, ptica, insekata, gmazova, puževa i drugih bića. Svako dijete treba pronaći svoja stvorenja. Obratiti pažnju na tragove životinja i znakove njihovog boravka na tom mjestu (Louv, 2016).
- Područje razvoja: Zadovoljavanje potrebe za kretanjem te razvoj snalažljivosti i spretnosti prilikom pješaćenja po šumi. Razvijanje prostorne orijentacije, jačanje mišića te funkcionalnih i motoričkih sposobnosti snalaženjem u prostoru. Razvoj koncentracije i pažnje traženjem životinja i njihovih tragova. Stjecanje spoznaje o životinjama,

² Izvor: <https://takeachildoutside.org/ready-set-go-outside/>

njihovim tragovima i staništu. Sigurno kretanje u prirodi spoznajom prostornih pojmova: u, na, izvan, gore, dolje, lijevo, desno, ispred, iza, iznad, ispod, između, nasuprot pronalazeći životinje (gdje se što nalazi).

5. Zdjela čuda

- Potreban materijal: zdjela, predmeti iz šume (žirovi, kamenje, gljive, kora drveta, cvijeće...).
- Opis aktivnosti: Prilikom šetnje šumom, skupljati razna „prirodna čuda“ – žirove, kamenje, gljive i slično, bilo da su djeci poznata ili nepoznata te stavljati u zdjelu predviđenu za to. Zatim promatrati i istraživati što je to sve u zdjeli. Poticati djecu da što više samostalno istražuju i sami dolaze do odgovora (Louv, 2016).
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o šumskim plodovima i predmetima. Razvoj samostalnosti i individualnosti kroz samostalno skupljanje predmeta i istraživanje. Zadovoljavanje dječje znatiželje. Razvoj kognitivnih sposobnosti promatranjem i istraživanjem predmeta u zdjeli. Utjecati na razvoj taktilne percepcije poticanjem na opipavanje predmeta različitih tekstura. Jačanje mišića i razvoj motorike kroz šetnju šumom.

Slika 3. Košara sa šumskim predmetima³

³ Izvor: <https://www.montessorinature.com/easy-steps-kids-crafting-natural-materials/>

6. Sađenje vrta

- Potreban materijal: sjemenke, sadnice, alat za sadnju.
- Opis aktivnosti: Ukoliko postoji prostor gdje bi se mogao zasaditi vrt, odlično je iskoristiti ga. Saditi se može bilo što, voće, povrće, ljekovite biljke, cvijeće... Ukoliko su djeca manja, koristiti veće sjemenke. Uključiti svu djecu s obzirom na njihovu dob i mogućnosti. Brinuti o zasađenim biljkama, zalijevati, okopavati i slično. Kada se pojave plodovi, koristiti ih za hranu djece i zaposlenika. Ukoliko bude više nego što se može pojesti, plodovi se mogu prodati ili podijeliti roditeljima, susjedima i slično. Ukoliko se ne posjeduje zemlja gdje bi se mogao zasaditi vrt, uvijek se može pronaći mjesto za nekoliko većih tegli u koje se može posaditi nešto voća ili povrća. Razgovarati o načinu proizvodnje hrane, uzgoju, prihrani i ostalim povezanim temama (Louv, 2016).
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o proizvodnji hrane. Stjecanje zdravih prehrambenih navika. Razvoj radnih sposobnosti i odgovornosti prilikom sađenja te vođenja brige o vrtu i zasađenim biljkama. Povezivanje s prirodom stjecanjem spoznaje o ovisnosti čovjeka o prirodi. Razvoj spretnosti, funkcionalnih sposobnosti, motorike i koordinacije prilikom baratanja alatom. Poticanje suradnje u obavljanju aktivnosti. Jačanje mišića cijelog tijela prilikom sadnje.

7. Obnova migracijskih puteva leptira

- Potreban materijal: sjeme biljaka koje se oprašuju i daju nektar, alat za sadnju.
- Opis aktivnosti: Posaditi sjeme autohtonih biljaka, koje se oprašuju i daju nektar, te stanište i hranu za gusjenice. Ukrasni, vrtni sljez (*Alcea rosea*) je, primjerice, biljka domaćin za leptira stričkovca. Pogledati Audubon vodič (www.audubonathome.org/butterflies/) te Sjevernoameričku kampanju za zaštitu životinja koje oprašuju biljke (www.pollinator.org) kako bi naučili koje biljke su domaćini kojim lepirima. Promatrati promjene i razgovarati o njima (Louv, 2016).

- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o leptirima i biljkama te podizanje ekološke svijesti. Jačanje mišića prilikom sadnje biljaka. Razvoj koordiniranih i preciznih pokreta sađenjem sjemena. Stjecanje iskustva o uzročno-posljedičnim vezama promatranjem promjena. Stjecanje spoznaje o mogućnostima pomoći ugroženim kukcima.

8. Slijeđenje tragova

- Potreban materijal: po želji gips.
- Opis aktivnosti: Istražiti zemljane puteve, strme obale ili stražnja dvorišta i tražiti tragove životinja. Na takav način će se djeca naučiti i snalaziti u prostoru, pronaći životinje, ali i shvatiti gdje se nalazi opasnost kako bi je se sačuvali. Razgovarati o različitim tragovima, mjestima gdje su koje životinje, identificirati predmete koji ukazuju na blizinu životinja ili njihovih tragova. Može se i napraviti gipsani izljevak traga (Louv, 2016).
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o različitim tragovima životinja i predmetima koji ukazuju na njih. Razvoj prostorne orijentacije, koordinacije, motorike, spretnosti i samostalnosti prilikom istraživanja puteva i traženja tragova. Razvoj pažnje, koncentracije i vizualne percepcije pri promatranju, uočavanju, zapažanju... Razvijanje operativnog mišljenja usvajanjem pojmova svrstavanja i razvrstavanja. Uočavanje moguće opasnosti i izbjegavanje istih.

9. Skupljanje kamenja

- Potreban materijal: zdjela, vrećica ili kutija za skupljanje kamenja, boje, ljepilo...
- Opis aktivnosti: I mlađa i starija djeca vole skupljanje kamenja, školjki i fosila. Od skupljenih kamenja mogu se izraditi razne igre i likovna djela, mogu se promatrati, brojati, slagati se od njih slova i brojevi, lijepiti na razne površine (Louv, 2016).
- Područje razvoja: Jačanje mišića i razvoj grube motorike kretanjem po šumi. Razvoj vizualne percepcije promatranjem, traženjem,

uočavanjem sličnosti i razlika među kamenjem. Razvoj likovnog umijeća, kreativnosti, mašte i inovativnosti izrađivanjem sredstava i likovnih djela. Razvoj početnih matematičkih vještina i početnog čitanja i pisanja slaganjem slova i brojeva. Razvoj fine motorike šake i prstiju prilikom manipuliranja kamenjem.

Slika 4. Skupljanje kamenja⁴

10. Izrada i puštanje zmajeva

- Potreban materijal: 2 komada kolaž ili običnog papira, dvije slamke ili dva drvena štapića, ravnalo, škare, špaga, ljepilo.
- Opis aktivnosti: Za vrijeme vjetrovitog dana, nekada je djeci bila najdraža igra puštanje zmajeva. Zmaj se može jednostavno izraditi. Kako navodi Bubalo (2015), izradu zmaja treba započeti lijepljenjem dva lista običnog ili kolaž-papira kako bi se dobila veća površina. Nakon toga, potrebno je nacrtati dijamanтни oblik pri čemu se može poslužiti ravnalom, a zatim škarama izrezati željeni oblik. Dvije slamke, odnosno dva drvena štapića, zalijepiti na dijamanat kako bi se dobio oblik križa. Špagu zavezati u čvrsti čvor pri kraju vertikalne slamke da bi se zmaju napravio repić proizvoljne duljine. Ostatak špage zavezati na mjestu križanja slamki, odnosno štapića. Od ostatka papira može se izraditi dekoracija na način da se izrežu trokutići ili mašnice koje se nanižu na užu. Koristiti maštu, obojati i ukrasiti po želji. Potrebno je malo vježbe da bi djeca savladala tehniku puštanja zmaja, no ubrzo će

⁴ Izvor: <https://www.needpix.com/photo/1071062/pebbles-rocks-hands-free-pictures-free-photos-free-images-royalty-free>

uživati u igri. Pratiti smjer vjetra i pokušajima i pogreškama shvatiti na koji način držati zmaja i kretati se.

- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje kako napraviti zmaja te spoznaje o vjetru i smjeru vjetra. Razvoj likovnog izražavanja i radnih sposobnosti prilikom izrade zmaja. Razvoj koordinacije pokreta, prostorne orijentacije, koordinacije oko-ruka-noge, vizualnih sposobnosti, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti savladavanjem tehnike puštanja zmaja.

Slika 5. Zmaj⁵

11. Sadnja začinskog vrta

- Potreban materijal: kamenje, sadnice začinskog bilja, alat za sadnju.
- Opis aktivnosti: Ograditi kamenjem dio gdje će se posaditi začinske biljke koje se mogu koristiti u svakodnevnoj ishrani djece. Odabrati nekoliko vrsta te zajedno s djecom ih posaditi. Razgovarati o vrstama začinskog bilja, sličnostima i razlikama, upotrebi i slično. Voditi brigu o njima, zaljevati i pratiti razvoj. Brati, razvrstavati i pripremati u jelima.
- Područje razvoja: Razvoj radnih navika, motorike i jačanja mišića tijela prilikom sadnje začinskog bilja. Usvajanje pojma svrstavanja i razvrstavavanja kroz uviđanje sličnosti i razlika i zapažanja detalja promatranjem različitog začinskog bilja. Stjecanje spoznaje o začinskim biljkama i njihovoj upotrebi, razvoj odgovornosti i brige o začinskom bilju. Usvajanje zdravih prehrambenih navika korištenjem začinskog bilja u jelima.

⁵ Izvor: <http://www.djecjaposla.com/kako-napraviti-zmaja-za-zabavu-po-vjetrovitom-danu/>

Slika 6. Začinski vrt⁶

12. Igra starom automobilskom gumom

- Potreban materijal: automobilska guma.
- Opis aktivnosti: Sve što se pronade, bilo da je prirodni materijal ili stari neiskorišteni predmet, ono može postati igračka pomoću koje je moguće učiti i razvijati se. Tako su se djeca iz Šumskog vrtića u Puli zabavili automobilskom gumom. A što su sve s njom radili? „Gurali smo je malim ručicama, penjali se gore dole nožicama, snažili mišiće, procjenjivali domet i pogađali putanju, tražili strmije i više brdo, uspoređivali brda i gume, ciljali metu, tražili najbolju strategiju da je vratimo kad je odletjela u grmlje, pomagali si, bodrili se, napeto iščekivali i oduševljavali se, postali svjesni snage svoga tijela, te saznali kako ga postaviti da ukrotimo kinetičku energiju gume“. (Šumska djeca - Pula, 2020)
- Područje razvoja: Stjecanje iskustva o uzročno-posljedičnim vezama, o dometu, putanji i kinetičkoj energiji. Poticanje na uvažavanje razlika među djecom, empatije i socijalizacije. Razvoj koordinacije pokreta, preciznosti i jačanje mišića nogu i ruku baratanjem automobilskom gumom. Stjecanje spoznaje o snazi i mogućnostima vlastitog tijela. Utjecati na razvoj kognitivnih sposobnosti i logičkog zaključivanja promišljanjem, promatranjem, donošenjem zaključaka. Razvoj strpljenja i upornosti poticanjem na samokontrolu kod neuspjelih pokušaja i tolerancije tuđih neuspjeha.

⁶ Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>

13. Branje gljiva

- Potreban materijal: košara za gljive.
- Opis aktivnosti: Poučiti djecu jestivim i otrovnim vrstama gljiva, tražiti ih i brati. Djeca će naučiti nešto novo, zabaviti se, razvijati se i opskrbiti se zdravim svježim namirnicama za jelo.
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o gljivama, mjestima gdje se nalaze, vrstama i jestivosti razgovorom o gljivama i promatranjem istih. Stjecanje zdravih prehrambenih navika, radnih sposobnosti i spoznaje o porijeklu hrane koju jedu. Razvoj vizualnih sposobnosti, pažnje i koncentracije uviđanjem sličnosti i razlika među gljivama. Poticati slobodno i sigurno snalaženje u prirodi te razvoj prostorne orijentacije.

14. Skakanje po panjevima

- Potreban materijal: panjevi, debla, grane, stijene, konopi, kamenje...
- Opis aktivnosti: Nekoliko panjeva raspoređenih tako da djeca mogu s jednog skočiti na drugi dovoljni su za zabavu, ali i odličan razvoj motorike djece. Uz panjeve, mogu se dodati debla koja su pala na pod, grane, stijene, kamenje, konopi i sve što se može pronaći u šumi na što će djeca skakati, penjati se, provlačiti, potezati, preskakivati...
- Područje razvoja: Poticanje na kretanje, razvoj i jačanje mišića zadovoljavanjem dječje potrebe za skakanjem, trčanjem, preskakivanjem, penjanjem, provlačenjem. Razvoj koordinacije pokreta cijelog tijela, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti. Razvoj spretnosti, ravnoteže i kognitivnih sposobnosti pri snalaženju u prirodi i osmišljavanju najboljeg idućeg poteza. Razvoj zdrave i pozitivne slike o sebi uspjehom zamišljene aktivnosti, ali i razvoj upornosti pri neuspjelim pokušajima.

Slika 7. Skakanje po panjevima⁷

15. Gađanje u metu kamenčićima

- Potreban materijal: Kamenčići, meta po želji (meta za pikado izrađena od drveta, jabuka, obruč, stablo...).
- Opis aktivnosti: Meta može biti bilo što. Može se od drveta izraditi meta za pikado, može se na kori stabla nacrtati nešto što će predstavljati metu, može se gađati jabuka, stijena, list, obruč... Skupiti kamenčiće, štapom izmjeriti udaljenost od mete na kojem će biti sva djeca te pojedinačno gađati u metu. Odrediti koliko bodova donosi pogodak. Svako dijete može zasebno kamenčićima brojati svoje bodove na način da za svaki bod uzme kamenčić koji će ostaviti sa strane na određeno mjesto te će na kraju igre svako dijete izbrojati svoje kamenčiće, a pobjednik je onaj tko ima najviše bodova tj. kamenčića.
- Područje razvoja: Poticati razvoj preciznosti i spretnosti kroz gađanje u metu. Razvoj početnih matematičkih vještina (mjerenje, brojanje). Savladavanje vještine gađanja. Poticati razvoj natjecateljskog duha i spoznaju da ne možemo uvijek biti pobjednici. Utjecati na razvoj vizualne i taktilne percepcije promatranjem mete i opipavanjem različitih kamenčića.

16. Pecanje

- Potreban materijal: štap, ribolovni alat.

⁷ Izvor: <https://www.pinterest.com/pin/534450680753059163/>

- Opis aktivnosti: Od djece srednje vrtićke dobi može se očekivati da spuste štap i potrebno ih je poticati u tome. Kod starije djece može se početi s jednostavnijim tehnikama i ribolovnim alatom. Zbog sigurnosti, saviti kukice udice što će također omogućiti lakše skidanje nepovrijeđenih riba ukoliko ih se neće zadržati. No, mogu se i upecati ribe te ih pripremiti za ručak. Upoznati djecu s pravim ribarom koji će djeci pokazati tehnike ribarenja, razgovarati s njima o ribama i sličnim temama (Louv, 2016).
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o ribama, pecanju riba i ribolovnom alatu, o mogućnostima prehrane i zdravim prehranbenim navikama. Razvoj fine motorike, motorike ruku, spretnosti i koordinacije oko-ruka prilikom savladavanja tehnike ribarenja. Poticanje na suradnju među djecom i korištenje lijepih riječi (hvala, molim, izvoli, oprost).

17. Kretanje na različite načine

- Opis aktivnosti: Djeca su u formaciji vrste. Cilj je na određenoj udaljenosti. Odgojiteljica govori na koji način se kretati do cilja i nazad, a djeca se tako kreću, npr. lagano hodanje – šetnja šumom, hodanje sitnim koracima – hod ježa, sporo hodanje uz visoko podizanje nogu u zrak i lupanje nogom od podlogu – tromo hodanje medvjeda, hodanje na prstima – plašljiv hod srne, lagano trčanje kroz šumu, brzo trčanje – bijeg od vuka, sunožno skakanje – skokovi zeca, dječji poskoci – sretno lane, četveronožno puzanje – hod lisice, puzanje na trbuhu – gmizanje zmije.
- Područje razvoja: Zadovoljavanje dječje potrebe za sigurnim kretanjem kroz prirodu. Savladavanje različitih načina kretanja. Razvoj motoričkih i funkcionalnih sposobnosti, koordinacije te razvoj i jačanje mišića nogu i cijelog tijela kroz kretanje na različite načine. Stjecanje spoznaje o kretanju životinja. Razvoj improvizacije oponašanjem kretanja različitih životinja. Poticanje vedrog raspoloženja i osjećaja sreće pri izvođenju djeci smiješnih oblika kretanja.

5.2. Istraživački centar

18. Osluškivanje prirode 1 minutu

- Opis aktivnosti: Zamoliti djecu da zatvore oči i osluškuju zvukove 1 minutu (30 sekundi za mlađu djecu). Zatim ih zamoliti da kažu što su sve čuli, da opišu zvukove. Ponovno zatvoriti oči i fokusirati se na dodir sunca po licu i tijelu. Zamoliti djecu da opišu na koji način osjećaju zrake sunca, koji je smjer sunca, koliko je sunce jako... (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).
- Područje razvoja: Razvoj osjetila sluha i dodira osluškivanjem prirode i doživljaj zraka sunca. Razvoj koncentracije i pažnje fokusiranjem na promatrano, govornog izražavanja i rječnika opisivanjem doživljenog. Poticanje ugodnog ugođaja.

19. Snijeg

- Potreban materijal: tamna podloga (list ili papir), povećalo.
- Opis aktivnosti: Hvatanje pahuljica na tamnu podlogu (tamno lišće, tamni list papira i sl.), promatranje golim okom i pod povećalom – razgovor o tome kakvog su oblika, koje su sličnosti, a koje razlike (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).
- Područje razvoja: Razvoj operativnog mišljenja kroz opažanje i uočavanje sličnosti i razlika. Spoznaja kontrasta, uočavanje detalja te razvoj vizualne percepcije. Stjecanje spoznaje o obliku pahuljica i njihovoj teksturi.

20. Prirodna misteriozna limenka/kutija/vrećica

- Potreban materijal: limenka, vrećica ili kutija, predmeti iz šume (češeri, grančice, cvijeće, kamenčići, mahovina...).
- Opis: Predmete iz šume različitih oblika i tekstura staviti u limenku, vrećicu ili kutiju. Djeca bez gledanja opipavaju predmete i opisuju ih drugoj djeci (glatko, hrapavo, čupavo, oblo, ravno...), a ostala djeca pokušavaju pogoditi o kojim se predmetima radi (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).

- Područje razvoja: Razvoj taktilnog osjeta kroz opipavanje predmeta. Spoznaja pojmova tekstura i oblik. Razvoj senzibiliteta za različite teksture i oblike. Uočavanje sličnosti i razlika među predmetima. Razvoj govornog izražavanja i bogaćenje rječnika opisivanjem predmeta.

Slika 8. Misteriozna vrećica⁸

21. Pitanja za istraživanje

- Opis aktivnosti: Postavljanje pitanja za koja nije potrebno predznanje već se temelje na trenutnom (ili nedavnom) iskustvu. Dječje interese zapisivati i pokušati pronaći informacije ukoliko ih trenutno nemamo. Primjeri pitanja: Koliko različitih stvari možete vidjeti, čuti ili pomirisati? Što primjećujete? Odaberite jednu stvar, bilo da je to životinja, biljka ili stijena i pogledajte bliže. Što ili tko su njezini susjedi? Što želite znati o ovom prirodnom objektu? (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020)
- Područje razvoja: Zadovoljavanje potrebe za stjecanjem novih znanja. Razvoj mišljenja, znatiželje, domišljatosti i kreativnosti promišljanjem o postavljanim pitanjima. Razvoj pažnje slušanjem postavljenih pitanja i promatranjem svoje okoline. Razvoj komunikacijskih sposobnosti i govornog izražavanja oblikovanjem odgovora na postavljena pitanja. Poticanje na razvoj kulturnih navika korištenjem lijepih riječi i slušanjem onoga tko govori.

22. Promatranje sjene

⁸ Izvor: <https://www.mojpedijatar.co.rs/10-inspirativnih-montesori-aktivnosti/5/>

- Potreban materijal: Papir, predmet odgovarajuće veličine (čija sjena nije veća od papira), olovke u boji.
- Opis aktivnosti: Staviti papir na sunčano mjesto na zemlju. Predmet staviti u sredinu papira. Olovkom u boji nacrtati obris oko sjene objekta. Ostaviti papir i predmet neko vrijeme. Nakon druge aktivnosti, provjeriti je li sjena na drugome mjestu. Olovkom druge boje osjenčati novi obris po sjeni. Ponovno pričekati neko vrijeme pa ponoviti radnju. Razgovarati s djecom što se dogodilo i zbog čega (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o sjeni i načinu njenog kretanja. Razvoj logičkog zaključivanja i stjecanje iskustva o uzročno-posljedičnim vezama promatranjem, zaključivanjem i promišljanjem. Utjecati na razvoj vizualnih i prostornih sposobnosti promatranjem vlastitog sjenčanja.

23. Protresi grm

- Potreban materijal: plahta ili deka.
- Opis aktivnosti: Ispod grma položiti plahtu ili deku te lagano protresti grm. Iz grma će pasti razne male životinjice koje se mogu promatrati. Neke će skakati, neke puzati, neke odletjeti. Postavljati pitanja: Koliko različitih vrsta životinja vidite? Koliko različitih boja, nogu, ticala ili krila možemo vidjeti? Usporedite različite životinje. Po završetku, lagano protresti plahtu kako bi se životinje mogle vratiti u njihovo stanište (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).
- Područje razvoja: Razvoj neposrednog dodira s prirodnim okruženjem. Stjecanje iskustva o malenim životinjama i njihovom kretanju. Uočavanje sličnosti i razlika među životinjama. Podizanje ekološke svijesti i brige o životinjama vraćanjem životinja na njihovo stanište. Utjecati na razvoj vizualne percepcije i zapažanja detalja, pažnje i koncentracije promatranjem životinja. Razvoj vještine brojanja i razlikovanja boja.

Slika 9. Djevojčica trese grm⁹

24. Magični raspršivač

- Potreban materijal: boca s raspršivačem, voda, po želji papiri i olovke.
- Opis aktivnosti: Podijeliti djecu u nekoliko skupina, svakoj skupini dati bocu s raspršivačem koja će se napuniti vodom. Djeca trebaju pronaći paukovu mrežu i pošpricati ju. Svaka skupina promatra svoju paukovu mrežu, pokušava pronaći pauka ili ostatke paukovog jela. Dodirnuti mrežu, razgovarati o njenom obliku, postojanosti, čvrstoći i slično. Djeca mogu nacrtati ono što su vidjela (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).
- Područje razvoja: Stjecanje iskustva i znanja o paukovoj mreži, pauku i njegovom načinu ishrane. Razvoj vizualne percepcije i zapažanja detalja traženjem i promatranjem paukove mreže. Stjecanje spoznaje i znanja o obliku, postojanosti i čvrstoći. Zadovoljavanje potrebe za druženjem i pripadanjem skupini. Poticanje suradničkog odnosa među djecom.

⁹ Izvor: <https://www.dreamstime.com/stock-footage-girl-child-touches-jasmine-bush-jasmine-flowers-fall-had-already-withered-walk-village-street-summer-video74372295>

Slika 10. Paukova mreža pošpricana vodom¹⁰

25. Upoznavanje stabla

- Potreban materijal: povez za oči.
- Opis aktivnosti: Povezom prekriti oči djeci (jednom djetetu ili više njih). Polako ih dovedite do stabla i ohrabrujte ih da upoznaju stablo kroz dodir i miris. Potaknite ih da dodiruju koru, pronađu grane, mirišu koru i zagrle deblo da odrede njegovu debljinu. Vratite se s djetetom na početno mjesto i skinite mu povez s očiju. Neka sad pokuša pronaći svoje stablo. Kad pronađe svoje stablo, pitajte ga koja su mu čula pomogla da ga pronađe? Koje su stvari učinile to stablo jedinstvenim? (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020)
- Područje razvoja: Razvoj osjetila, naročito osjetila dodira i njuha. Razvoj prostorne orijentacije kretanjem s povezom na očima. Razvoj neposrednog dodira s prirodom kroz osjetila. Stjecanje spoznaje o stablu i njegovim dijelovima. Razvoj operativnog mišljenja razlikovanjem pojmova veličina, debljina, opseg, visina... Razvijanje pažnje i pamćenja, uočavanja sličnosti i razlika te senzibiliteta za različite teksture dodirivanjem kore drveta. Utjecanje na razvoj koncentracije.

26. Vodeni vrt

- Potreban materijal: veća posuda ili bazen, šljunak, voda, vodene biljke, zlatne ribice, žabe, kornjače...

¹⁰ Izvor: <https://takeachildoutside.org/ready-set-go-outside/>

- Opis aktivnosti: U dvorištu ili nekom prigodnom mjestu može se napraviti vodeni vrt na način da se veća posuda dijelom zakopa u zemlju ili da se iskopa bazen. U posudu ili bazen staviti šljunak i vodu te u uzgajalištu ili internetskoj trgovini nabaviti vodene biljke koje uspijevaju u takvim uvjetima. Dodati zlatne ili druge ribice da spriječe lijevanje komaraca u vodi. Mogu se donijeti i žabe i kornjače. Ukoliko se doda vodena leća, ona bi sama mogla primamiti i druga stvorenja koja će se nastaniti u vodenom vrtu. Promatrati vodeni vrt kroz godišnja doba, što se mijenja, što se pojavljuje, a što nestaje, što se čime hrani. Brinuti o vodenom vrtu, po potrebi ga očistiti (Louv, 2016).
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o životinjama i biljkama koje žive u vodi. Razvijanje domišljatosti, slobodnog izražavanja vlastitog mišljenja i timskih kompetencija zajedničkim pravljenjem vodenog vrta. Razvoj radnih i higijenskih navika te odgovornosti brigom o vodenim biljkama i životinjama. Stjecanje iskustva o uzročno-posljedičnim vezama i razvoj logičkog zaključivanja prilikom promatranja promjena izmjenom godišnjih doba.

27. Uzgajanje leptira

- Potreban materijal: jajašca leptira.
- Opis aktivnosti: Uzgajati leptire od jajašaca preko gusjenice i kukuljice do rađanja monarha. Kako se to radi može se pronaći na internetskoj stranici inicijative Divljina Chicaga *Ne ostavljajte dijete u zatvorenom prostoru* - www.kidsoutside.info/activities/btbfly.htm (Louv, 2016).
- Područje razvoja: Razvoj neposrednog dodira s prirodnim okruženjem te razvoj odgovornosti brigom o živim bićima. Stjecanje spoznaje o životnom ciklusu leptira. Razvoj logičkog zaključivanja promatranjem, promišljanjem i zaključivanjem. Poticanje razvoja govornog izražavanja i komunikacijskih sposobnosti prilikom razgovora o leptirima te formiranja odgovora na postavljena pitanja.

Slika 11. Životni ciklus leptira¹¹

28. Što može biti brod?

- Potreban materijal: posuda s vodom, razni predmeti (komadići drveta, listovi, grančice, kamenčići, čepovi...).
- Opis aktivnosti. U posudu s vodom stavljati razne predmete i uočavati što će plutati, a što ne. Samim time, donositi zaključke što može biti brod, a što ne (Robertson, 2016).
- Područje razvoja: Razvoj vizualnih sposobnosti uočavanja i promatranja gledanjem predmeta. Stjecanje spoznaje o predmetima koji plutaju i koji ne plutaju te o masi i težini promatranjem predmeta i razgovorom o njima. Razvoj kognitivnih sposobnosti mišljenja i logičkog zaključivanja te komunikacijskih sposobnosti i govornog izražavanja prilikom razgovora o viđenom.

Slika 12. Pluta ili tone¹²

¹¹ Izvor: <https://hr.fehrplay.com/novosti-i-obschestvo/73564-interesnye-fakty-o-babochkah-dlya-detey-babochka-limonnica-interesnye-fakty.html>

¹² Izvor: <https://laughingkidslearn.com/sink-or-float-experiment-with-nature/>

5.3. Građevni centar

29. Građenje kućice na drvetu

- Potreban materijal: palice, ploče, deke, kutije, špage, čavli, grane, kamenje, panjevi i slično.
- Opis aktivnosti: Odgojitelj može donijeti dio sirovina za izgradnju kućice, utvrde ili kolibe na drvetu, a dio se može pronaći u šumi s djecom. Najvažnije je da djeca budu arhitekti i građevinari te da složenost konstrukcije bude prilagođena dječjoj dobi. Kućica se najprije može izgraditi na tlu, a zatim na drvetu (Louv, 2016).
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o osnovama građenja, dimenzijama, nagibima, odnosu svog tijela i svijeta, vrstama drveta, materijalima i alatima. Razvoj koordinacije oko-ruka i fine motorike pri savladavanju vještine služenja pilom, ljestvama, vijcima, čavlima... Razvoj vlastitih ideja, inovativnosti i smisla za građenje promatranjem, pokušavanjem, rješavanjem problema. Utjecati na razvoj timskih kompetencija i suradničkog odnosa među djecom te uvažavanja tuđeg mišljenja.

Slika 13. Kućica na drvetu¹³

30. Liščanik

- Potreban materijal: lišće, grablje, grane, debla, panjevi ili kamenje.
- Opis aktivnosti: Kada u jesen opadne lišće, skupiti ga na jedno mjesto i napraviti mu „okvir“, tj. ograditi granama, deblima, panjevima, kamenjem ili sl. Umjesto u pješčaniku, djeca se mogu igrati u liščaniku.

¹³ Izvor: <https://www.webgradnja.hr/clanci/osnovni-koraci-za-izradu-kucice-na-drvetu/2743/>

Na ovakav način djeca mogu sama sebi napraviti mjesto za igranje, da što samostalnije sudjeluju u njegovoj izradi.

- Područje razvoja: Razvoj motoričkih i radnih sposobnosti izradom mjesta za igru. Razvoj kreativnog razmišljanja, mašte i inovativnosti prilikom osmišljavanja ideja o načinu izrade lišćanika. Korištenje grablji kao korisnim alatom, pri čemu se razvija spretnost i jačaju mišići. Zadovoljavanje dječje potrebe za radom rukama te razvoj pozitivne slike o sebi.

Slika 14. Lišćanik¹⁴

31. Izrada pješčanika i igra u njemu

- Potreban materijal: pijesak, zemlja ili kamenčići, stari predmeti ili predmeti iz šume pogodni za igru (bačva, automobilska guma, panjevi...).
- Opis aktivnosti: Pješčanik se može sastojati od pijeska, ali i od zemlje, kamenčića ili bilo čega pogodnog za igranje u njemu. U šumskom vrtiću Šumska djeca pješčanik se sastoji od zemlje, automobilskih guma, panjeva te starih predmeta koji su pogodni za igru poput metalne bačve. Pješčanik je osmišljen da se djeca mogu penjati po zemlji i gumama, a ne se samo igrati na tlu. Bitno je koristiti maštu, uključiti djecu i slušati njihove ideje. Što samostalnije budu izradili svoj prostor za igranje, to će im kreativnija igra biti.
- Područje razvoja: Razvoj vlastitih ideja, motorike, građevnih sposobnosti, spretnosti i jačanja mišića tijela prilikom izrade

¹⁴ Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>

pješčanika. Razvoj kreativnosti, senzibiliteta za različite materijale i teksture, mašte i osjeta dodira pri igri u pješčaniku. Poticanje suradnje među djecom i uvažavanje tuđih ideja i tuđeg načina rada. Razvoj pozitivne slike o sebi i djeci oko sebe.

Slika 15. Pješčanik¹⁵

32. Gnijezdo za djecu ptice

- Potreban materijal: grane, trava, lišće, grančice, panjevi, kamenje...
- Opis aktivnosti: Kao što ptice prave gnijezdo za sebe, tako djeca mogu glumiti ptice i napraviti svoje veliko gnijezdo. Skupljati grane, travu, lišće, grančice, panjeve, kamenje i napraviti veliki krug unutar kojega se djeca mogu igrati i glumiti da su ptice.
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o gradnji gnijezda i razvoj smisla za građenje skupljanjem i slaganjem materijala u oblik gnijezda. Utjecati na razvoj senzibiliteta za različite materijale i teksture poticanjem na dodirivanje različitih materijala. Stjecanje spoznaje o dimenzijama, proporcijama, volumenu, gustoći. Zadovoljavanje dječje potrebe za radom rukama i slobodnim kretanjem pri čemu razvijaju finu i grubu motoriku te jačaju mišiće čitavog tijela.

¹⁵ Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>

Slika 16. Izrada velikog gnijezda¹⁶

33. Izrada luka i strijele

- Potreban materijal: deblji štap, tanji štap, konop, nož i vatra.
- Opis aktivnosti: Deblji štap se zagrije na vatri kako bi se savio u luk. Zatim se za krajeve zaveže konop. Tanji štap biti će strijela, stoga ga je potrebno zašiljiti nožem. Vrlo je važno paziti na sigurnost djece prilikom korištenja noža i vatre, no nikako im ne stvarati strah, već ih poučiti pravilnom korištenju kako ne bi došlo do ozljede (Flying Deer Nature Center, 2020).
- Područje razvoja: Razvoj samostalnog snalaženja u prirodi kroz savladavanje tehnike korištenja noža kao alata i služenja vatrom. Razvoj preciznosti, spretnosti i snage savijanjem štapa, vezanjem konopca i šiljenjem štapa. Razvoj upornosti i koncentracije kroz pokušaje i pogreške. Zadovoljavanje dječje potrebe za sigurnim kretanjem kroz šumu.

¹⁶ Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>

Slika 17. Izrada luka i strijele¹⁷

34. Kula od granja

- Potreban materijal: grane.
- Opis aktivnosti: Koristeći grane, sagraditi što veću kulu, a zatim pokušati izvući jednu po jednu granu pazeći da se ne uruši. Koliko grana se može izvući? (Robertson, 2016)
- Područje razvoja: Razvoj građevnih sposobnosti građenjem kule. Utjecati na razvoj spretnosti i koordinacije oko-ruka prilikom izvlačenja grane. Razvoj osjeta dodira prilikom manipuliranja granama različitih oblika, tekstura i veličina. Stjecanje spoznaje o osnovama građenja promatranjem, proučavanjem, pokušavanjem... Poticanje međusobnog uvažavanja individualnog načina i vremena savladavanja zadanog zadatka.

¹⁷ Izvor: <https://www.pinterest.com/pin/567805465498117651/>

5.4. Centar početnog čitanja i pisanja

35. Oblici grančica

- Potreban materijal: grančice različitih oblika, papir, olovka, crteži oblika.
- Opis aktivnosti: Nacrtati ili preuzeti s weba različite crteže jednostavnih oblika kao što su krug, kvadrat, oval ili dijamant. Pomoću skupljenih grančica pogledati koliko se različitih oblika može napraviti! Zatim pokušati napraviti oblik slova. Koliko slova se može napraviti? (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020)
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o geometrijskim likovima i raznim oblicima promatranjem i uočavanjem. Razvoj početnih matematičkih vještina i početnog čitanja i pisanja. Uočavanje oblika, veličina i dužine. Razvoj kreativnosti i inovativnosti. Utjecati na razvoj fine motorike ruku, šake i prstiju.

Slika 18. Slova od granja¹⁸

36. Čitanje na otvorenom

- Potreban materijal: knjige, slikovnice.
- Opis aktivnosti: Prilikom čitanja i slušanja priča bitan je i ugođaj i mjesto na kojem se nalazimo. Čitanje u prirodi je jedan od načina povezivanja s njom. Može se čitati u kućici na drvetu, kraj vodenog vrta ili posađenog vrta, u šumi, kraj rijeke, jezera ili mora. Dobro je izabrati knjige o avanturama u prirodi, naročito s djecom kao glavnim junacima. Postavljati pitanja, razgovarati o pročitanom, o ugođaju i emocijama.

¹⁸ Izvor: <https://www.scholastic.com/parents/school-success/learning-toolkit-blog/make-your-own-stick-alphabet.html?eml=PAR%2Fsmd%2F20180809%2Fpinterest%2FRTLmakeyourownstickalphabet%2FPAR%2Fblog%2F1pm>

Često se na drugačiji način djelo doživi u prirodi i u zatvorenom prostoru (Louv, 2016).

- Područje razvoja: Povezivanje s prirodom čitanjem i doživljavanjem pročitano u prirodi. Bogaćenje rječnika, razvoj komunikacije, koncentracije i umijeća slušanja, govornih sposobnosti i izražavanja emocija prilikom čitanja, slušanja i razgovaranja o pročitano.

37. Pisanje štapom po pijesku

- Potreban materijal: štap, pijesak ili zemlja.
- Opis aktivnosti: Na pijesku ili zemlji mogu se pisati slova ili brojevi te crtati razni oblici. Bitno je izabrati željeni štap i zamisliti da je olovka, a dječja kreativnost će odraditi sve ostalo!
- Područje razvoja: Razvoj početnog čitanja i pisanja i početnih matematičkih vještina pisanjem slova i brojeva. Razvoj fine motorike šake i prstiju, pokreta ruku i koordinacije oko-ruka prilikom korištenja štapa umjesto olovke. Utjecati na razvoj kreativnosti i vlastitih ideja poticanjem na samostalno odlučivanje o tome što će pisati i kako će aktivnost izgledati.

5.5. Centar početnih matematičkih vještina

38. Mjerenje štapom

- Potreban materijal: štap.
- Odrediti štap kojim će se mjeriti udaljenost ili duljina. Može se koristiti u različite svrhe, npr. prilikom natjecateljskih igara za mjerenje udaljenosti, mjerenja duljine puta do željenog cilja, uspoređivanja duljine više predmeta, mjerenja visine djece, procjene visine stabala i sl.
- Područje razvoja: Razvoj početnih matematičkih pojmova i vještina, početnih vještina mjerenja te korištenja mjernih instrumenata. Stjecanje spoznaje o mjerenju, duljini, visini, udaljenosti korištenjem štapa kao početnog mjernog instrumenta. Razvoj preciznosti i spretnosti mjerenjem.

39. Matematika s kamenčićima

- Potreban materijal: kamenčići.
- Opis aktivnosti: Kamenčići se mogu brojati, zbrajati i oduzimati, mogu se s njima igrati društvene igre (križić-kružić), na njih se mogu pisati brojevi itd.
- Područje razvoja: Razvoj početnih matematičkih vještina i stjecanje spoznaje o matematičkim operacijama. Razvoj fine motorike i koordinacije oko-ruka, koncentracije i kognitivnih sposobnosti manipuliranjem kamenčićima i promišljanjem o onome što se radi.

40. Prelijevanje vode

- Potreban materijal: voda, zdjele, čaše, boce.
- Opis aktivnosti: Djeca su oduševljena igranjem vodom jer je podatna i zauzima oblik posude u kojoj se nalazi te djeluje smirujuće na organizam. Mogu se koristiti različite zdjele, čaše i boce. Prelijevati istu količinu vode iz jedne posude u drugu i promatrati što se događa. Je li ostala ista količina vode, koji volumen voda zauzima, je li isti kao i u prethodnoj posudi?
- Područje razvoja: Razvoj operativnog mišljenja i početnih matematičkih vještina stjecanjem spoznaje i usvajanjem pojmova volumen i količina. Razvoj spretnosti i koordiniranih pokreta ruku prelijevanjem iz jedne posude u drugu. Razvoj pozitivnih emocionalnih stanja, osjećaja smirenosti.

5.6. Likovni centar

41. Slikanje maslačkom

- Potreban materijal: bijeli maslačci, papiri, tempera ili vodene boje.
- Opis aktivnosti: Pronaći maslačke koji su postali bijeli. Na papiru temperom ili vodenim bojama naslikati krug i pokušati puhati sjeme maslačka u krug dok je još vlažan kako bi se sjeme zalijepilo. Izbrojati sjeme u krugu, tko je uspio najviše sjemena upuhati u krug, je li se zalijepilo, koji dio sjemena se bolje lijepi? Također, nastat će divni umjetnički radovi (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).
- Područje razvoja: Razvoj spoznaje o maslačku i njegovim dijelovima. Utjecanje na razvoj preciznosti, spretnosti i fine motorike ruku, šake i prstiju. Savladavanje tehnike tempere ili akvarela. Razvoj likovnog senzibiliteta i umjetničkog dojma i vještine brojanja. Utjecati na razvoj vizualnih sposobnosti uočavanja, promatranja, razlikovanja. Razvoj natjecateljskog duha i prihvaćanja poraza.

42. Slikanje grančicama

- Potreban materijal: grančice, papiri ili kartoni, tekuća boja, borove iglice.
- Opis aktivnosti: Skupljati različite grančice – deblje, tanje, ravne, zakrivljene... Pripremiti papire ili kartone, tekuće boje poput tempera ili akrilnih boja te skupljene grančice. Slikati različitim grančicama promatrajući kakav trag koja grančica ostavlja. Nakon istraživanja tragova grančica, mogu se dodati i borove iglice koje će služiti kao kistovi. Pokušati slikati i njima, promatrati trag koji ostavljaju. Na kraju se i same grančice mogu obojati borovim iglicama (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).
- Područje razvoja: Razvoj likovnih sposobnosti i slobodnog likovnog izražavanja. Poticanje mašte i kreativnosti te razvoj senzibiliteta za različite materijale i sredstva prilikom slikanja prirodnim materijalima. Razvoj sposobnosti uočavanja i razlikovanja različitih tragova (debljih, tanjih, oštih, tupih, isprekidanih, svjetlijih, tamnijih...) Razvoj fine

motorike, koordinacije oko-ruka, pokreta ruku, šake i prstiju baratanjem različitim grančicama.

43. Izrada mobila

- Potreban materijal: Uglavnom ravni ili blago zakrivljeni štapovi duljine 8-10 cm (mogu se izrezati na tu duljinu), boja, vijci, vrpca, zanimljiv predmet poput štapa ili obruča, kukica.
- Opis aktivnosti: Oguliti s djecom koru sa štapova koliko je moguće, starijoj djeci će biti prilično zabavno. Nanijeti nekoliko slojeva boje i ostaviti da se osuši. Pričvrstiti male vijke na kraju svakog štapa na koje će se vezati vrpca, a zatim će se 5-6 vrpce sa štapovima pričvrstiti na glavni držač koji može biti bilo kakav zanimljivi predmet kao npr. veći zakrivljeni štap, obruč ili slično. Na glavni držač stavi se kukica pomoću koje će se mobil objesiti na željeno mjesto. Moguće je dodavati razne oblike na vrpce uz štapove i poigrati se dekoracijom (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020).
- Područje razvoja: Razvoj radnih sposobnosti i smisla za građenje kroz guljenje, pričvršćivanje vijaka i vezanje vrpce. Razvoj kreativnog izražavanja dekoriranjem mobila. Stjecanje spoznaje o mobilima i načinu njihova nastanka. Razvoj fine motorike prilikom rada s manjim i većim predmetima. Stjecanje spoznaje da se od svega u prirodi može napraviti umjetničko djelo, dekoracija ili koristan predmet.

44. Izrada i oslikavanje stolova i stolica od panjeva i drvenih ploča

- Potreban materijal: boje, kistovi, površine za oslikavanje (stolovi, panjevi, ploče...).
- Opis aktivnosti: Način kako zainteresirati i zabaviti djecu, a ujedno i dekorirati vanjski prostor je oslikavanje raznih površina. U ovom slučaju, radi se o oslikavanju stolova napravljenih od panjeva i drvenih ploča.
- Područje razvoja: Razvoj slobodnog kreativnog i likovnog izražavanja. Razvoj pokreta, preciznosti i spretnosti šake i prstiju pri korištenju

kistova. Razlikovanja boja, oblika, materijala i tekstura prilikom oslikavanja i promatranja različitih površina.

Slika 19. Oslíkani stol¹⁹

45. Izrada privjesaka

- Potreban materijal: grana, pila, flomaster, čavlići, čekić, konopac ili vuna.
- Opis aktivnosti: Granu izrezati tako da se dobiju krugovi podjednake debljine (1-2 cm). Na jednoj strani nacrtati željeni oblik (npr. srce) te zakovati čavle na rubove oblika. Vunu ili konopac omotavati oko čavala kako bi ispunili oblik. Pri kraju kruga, može se izbušiti rupica kako bi se mogla provući vrpca.
- Usvajanje tehnike rezanja ručnom pilom, zabijanja čavala i omotavanja vrpce ili vune. Razvoj spoznaje da se od svega iz prirode može napraviti poklon, igračka, umjetničko djelo ili dekoracija. Razvijanje fine motorike, preciznosti, spretnosti, pokreta ruku i koordinacije oko-ruka rukovanjem alatom.

¹⁹ Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>

Slika 20. Izrada privjesaka²⁰

46. Izrada lutke

- Potreban materijal: grana promjera 3-4 cm i duljine desetak cm, plastične oči ili nacrtane na papiru, boje, trava, mahovina, ljepilo, škare.
- Opis aktivnosti: Od grane se može napraviti zanimljiva lutka. Potrebno joj je dodati oči i malo kose od trave ili mahovine, nacrtati usta i nos i poigrati se, uključiti kreativnost kao što su učinila djeca na radionici u Sjevernoj Irskoj.
- Područje razvoja: Razvoj spoznaje za što nam može poslužiti grana. Razvoj koordinacije oko-ruka te taktilne i vizualne percepcije opipavanjem i gledanjem različitih materijala i tekstura. Poticanje na slobodno kreativno izražavanje motiviranjem na samostalan rad prema vlastitim idejama. Razvoj fine motorike i pokreta ruku, šake i prstiju prilikom rezanja, lijepljenja i crtanja.

²⁰ Izvor: <https://www.wanderingwildfs.co.uk/>

Slika 21. Lutke od štapova²¹

47. Crtanje ili slikanje prirodnim bojama

- Potreban materijal: zemlja, trava, cvijeće, šumsko voće, kamenje koje ostavlja trag, kava, kurkuma...
- Opis aktivnosti: U šumi su razne boje koje se mogu upotrijebiti i za crtanje ili slikanje. Na primjer, to su zemlja, trava, cvijeće, šumsko voće, kamenje koje ostavlja trag i slično. Ovisno o kojem se izvoru boje radi, boja se može dobiti miješanjem s vodom, gnječenjem cvijeća, trave ili voća, otiskivanjem na papir...
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o korištenju prirodnih materijala kao izvora boje. Utjecati na razvoj fine motorike i koordinacije oko-ruka prilikom slikanja ili crtanja. Razvoj likovnog umijeća i slobodnog umjetničkog izražavanja. Utjecaj na senzibilitet za materijale i teksture korištenjem predmeta različitih materijala i tekstura i boja.

48. Gnječenjem šumskog voća do umjetničkog djela

- Potreban materijal: prezreli plodovi šumskog voća, čekić, komad platna.
- Opis aktivnosti: S obzirom da treba izbjegavati igru hranom, bitno je izabrati plodove koji su prezreli te takvi nisu za jelo. Osim voća, potreban je čekić i komad platna. Voće rasporediti po platnu, a zatim

²¹ Izvor: <https://www.wanderingwildfs.co.uk/>

ga gnječiti, tj. udarati čekićem kako bi ostavilo trag. Zatim tkaninu osušiti na suncu.

- Područje razvoja: Razvoj fine motorike, preciznosti i snage prilikom korištenja čekića. Razvoj slobodnog likovnog izražavanja. Stjecanje spoznaje o nezrelom, zrelom i prezrelom voću.

Slika 22. Gnječenje voća²²; Slika 23. Umjetnička djela²³

5.7. Dramski centar

49. Predstava sa sjenama

- Potreban materijal: grane i lišće.
- Opis aktivnosti: Koristeći grane i lišće, napraviti zanimljive sjene koje će se vidjeti na tlu. Uključiti više djece i nakon vježbe da se dobiju različiti oblici i likovi, pokušati improvizirati predstavu (Robertson, 2016).
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o sjeni, oblicima i pokretu. Razvoj mašte, kreativnosti i vlastitih ideja pravljenjem sjene. Razvoj improvizacije, uživljanja u ulogu, snalaženja u situaciji, komunikacijskih vještina i govornog izražavanja poticanjem na improvizaciju predstave. Razvoj fleksibilnosti šake i prstiju te pokreta cijelog tijela pokušavajući napraviti željenu sjenu.

²² Izvor: <https://www.instagram.com/oakwoodforestschool/>

²³ Izvor: <https://www.instagram.com/oakwoodforestschool/>

5.8. Stolno-manipulativni centar

50. Izrada didaktičkih sredstava od prirodnih materijala

- Potreban materijal: razne daščice, grančice, šišarke, kamenčići i ostali prirodni materijali.
- Opis aktivnosti: Djeci se može ponuditi materijal od kojeg oni mogu po vlastitoj želji ili prema poticaju odgojitelja napraviti razna sredstva za igru. U šumskom vrtiću Šumska djeca, djeca su samostalno gradila prijevozna sredstva od grana i daske. Za izradu kompliciranijih didaktičkih sredstava pobrinuti će se odgojitelji kao što su u navedenom šumskom vrtiću odgojiteljice izradile didaktičku igru jež koja je odlična zabava za djecu.
- Područje razvoja: Razvoj inovativnosti, kreativnosti i mašte poticanjem na izradu igara. Razvoj fine motorike, spretnosti i preciznosti ruku, šuke i prstiju manipuliranjem predmetima različitih materijala i tekstura. Stvaranje ugodne atmosfere i vedrog raspoloženja zadovoljstvom izrađenih i uspješno savladanih didaktičkih igara. Razvoj upornosti kroz pokušaje i pogreške.

Slika 24. Izrada kamiona od drveta²⁴; Slika 25. Didaktička igra jež²⁵

51. Slaganje životinja od kamenja i grančica

- Potreban materijal: papiri i olovke ili preuzete slike s interneta, grančice, kamenčići.
- Opis aktivnosti: Nacrtati ili preuzeti s interneta slike životinja. Djeci ponuditi grančice i kamenčiće pomoću kojih će složiti životinju sa slike.

²⁴ Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>

²⁵ Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>

- Područje razvoja: Razvoj zapažanja detalja i vizualnih sposobnosti promatranjem slika životinja. Razvoj građevnih i prostornih sposobnosti slaganjem različitih oblika i boja. Stjecanje iskustva o proporcijama, oblicima, veličinama. Utjecati na razvoj fine motorike i koordinacije okoruka manipuliranjem grančicama i kamenčićima.

Slika 26. Slaganje mrava od kamenčića i grančica²⁶

52. Memori

- Potreban materijal: papirnate kutijice, čašice s poklopcem ili slično, nekoliko parova predmeta iz šume (dva cvjetića, dva šipka, dva listića djeteline, dva kamenčića, dva žira ili sl.).
- Opis aktivnosti: Šumski *memori* može se izraditi na više načina. Ovdje je primjer jednog od najjednostavnijih načina. Dakle, potrebne su papirnate kutijice, čašice s poklopcem ili slično. Naravno, moguće ih je i samostalno izraditi. Skupiti nekoliko parova prirodnih predmeta poput šumskih plodova, cvjetova, kamenčića i slično. Po jedan predmet staviti u svaku kutijicu i to je to! Igra se tako da se kutijice zatvore poklopcima i promiješaju, a zatim se pokušava pronaći par. Jedno dijete skida poklopac s jedne kutije i pokušava pronaći isti predmet u drugoj kutiji. Ukoliko pronađe par, kutijice uzima sebi, može ih dirati, mirisati, promatrati. Ukoliko ne pronađe par, kutijice zatvara i ostavlja na istom mjestu.

Cilj je zapamtiti mjesta pojedinih predmeta kako bi se pronašlo što više parova. Drugi način za izradu memorija je izrezivanje kolutića od grane

²⁶ Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>

na koje se mogu nacrtati oblici ili obojati u različite boje (po dva jednaka kolutića da se dobiju parovi. One strane kolutića na kojima su oblici ili boje okrenemo prema tlu. Igra se jednako kao i s kutijicama. Postoji još mnogo načina, bitno je samo upotrijebiti kreativnost.

- Područje razvoja: Razvoj kognitivnih sposobnosti kroz pamćenje mjesta pojedinog predmeta. Razvoj taktilne percepcije opipavanjem različitih predmeta. Stjecanje spoznaje o predmetima iz šume (što je što u kutijicama). Razvoj prostornih odnosa, natjecateljskog duha i prihvaćanje pobjede i poraza kao sastavnog dijela igre.

Slika 27. Memori s kutijicama²⁷

53. Mozaik

- Potreban materijal: grančice (ili lišće), papir, ljepilo,
- Mozaik: Grančice izlomiti na nekoliko dijelova, slagati ih na papir i lijepiti kako bi se dobio zanimljiv mozaik. Isto se može učiniti s lišćem (Robertson, 2016).
- Područje razvoja: Razvoj vlastitih ideja kroz poticanje na samostalno likovno izražavanje. Razvoj fine motorike, koordinacije oko-ruka i preciznosti šake i prstiju manipuliranjem grančicama i slaganjem istih na podlogu. Razlikovanje boja i oblika promatranjem, slaganjem, uočavanjem.

54. Igra pamćenja

- Potreban materijal: nekoliko predmeta iz šume po izboru.
- Opis aktivnosti: Igra se u paru. Jedno dijete u paru će skupiti nekoliko predmeta u šumi i pokazati drugom djetetu. Zatim će to drugo dijete

²⁷ Izvor: <https://rhythmsofplay.com/>

zatvoriti oči, a njegov par će ukloniti jedan predmet, a ostale mu ponovno pokazati. Dijete treba pogoditi koji predmet nedostaje. Zatim se mijenjaju uloge (Robertson, 2016).

- Područje razvoja: Utjecaj na razvoj kognitivnih sposobnosti pamćenja, dosjećanja i razmišljanja kroz igru. Razvoj vizualne percepcije promatranjem predmeta. Razvoj komunikacije i socijalnih vještina prilikom razgovora. Poticati suradnički odnos radom u paru te toleranciju tuđeg načina i vremena izvođenja zadatka.

55. Razvrstavanje cvijeća po boji

- Potreban materijal: cvijeće, papir, vaza...
- Opis aktivnosti: Ubrati veću količinu različitog cvijeća i staviti ga na jedno mjesto, a zatim razvrstavati po bojama i uočavati različite nijanse. Kada se razvrstaju, može ih se otiskivati na papir gnječenjem, lijepiti na papir u raznim oblicima ili jednostavno staviti u vazuu s vodom.
- Područje razvoja: Razvoj početnih matematičkih spoznaja i vještina svrstavanja i razvrstavanja. Razlikovanje i usvajanje pojma boja i nijansi. Razvoj koncentracije i vizualnih sposobnosti promatranjem i razvrstavanjem cvijeća. Razvoj osjećaja za lijepo. Poticanje slobodnog likovnog izražavanja. Stvaranje ugodne atmosfere povezivanjem prirode, umjetnosti i matematike.

Slika 28. Duga od cvijeća²⁸

²⁸ Izvor: <https://theartgardenblog.com/2017/05/25/invitation-to-play-flower-station/>

56. Nizanje šumskih plodova na štapić

- Potreban materijal: sitni mekani šumski plodovi, štapić ili čvrsta travka.
- Opis aktivnosti: Skupiti sitne mekane šumske plodove, a zatim ih nizati na štapić ili čvrstu travku. Može se nizati po određenom redoslijedu, npr. jagoda, kupina pa borovnica ili po bojama da na jednom štapiću bude jedna, a na drugom druga boja i slično. Mnogo je mogućnosti nizanja koje mogu biti zanimljive.
- Područje razvoja: Usvajanje pojma niza. Razvoj fine motorike, koordinacije oko-ruka i preciznosti nizanjem plodova na štapić. Stjecanje spoznaje o šumskim plodovima. Razvoj kognitivnih sposobnosti promatranjem, razmišljanjem i razlikovanjem boja i oblika. Razvoj kreativnosti i uočavanja lijepog i skladnog.

5.9. Glazbeni centar

57. Stvaranje travnate melodije

- Potreban materijal: duge deblje travke (najbolja je svračica-*Digitaria sanguinalis*).
- Opis aktivnosti: Ubrati travku i držati njen kraj između kažiprsta i palca pridržavajući i dno travke. Prirodna krivulja palca, napraviti će mali otvor u sredini. Staviti usne na otvor i puhati u njega da se dobije zvuk. Možda će trebati malo vježbe da bi se postiglo zamišljeno. Različite travke stvaraju različite zvukove. Eksperimentirajte i zabavite se! (North Carolina Museum of Natural Sciences, 2020)
- Područje razvoja: Razvoj spoznaje o svračici (ili drugim biljkama) te mogućnostima stvaranja zvuka. Razvoj auditivne percepcije i osjećaja za skladnu melodiju. Razvoj početnih glazbenih sposobnosti. Poticanje samokontrole kod neuspjelih pokušaja i tolerancije tuđih neuspjeha te razvoj upornosti.

58. Glazba na kiši

- Potreban materijal: veće i manje limenke i plastične posude različitih oblika.

- Opis aktivnosti: Za vrijeme kišnog dana, na mjesto gdje kiša pada staviti veće i manje limene i plastične posude i slušati zvuk koji stvara kiša padajući na njih. Je li glasno ili tiho, brzo ili sporo? Kretati se u njihovom ritmu (Robertson, 2016).
- Područje razvoja: Razvoj slušne percepcije, pažnje i koncentracije slušanjem i osluškivanjem zvukova. Stjecanje spoznaje o tempu i dinamici razgovorom o onome što se čuje. Razvoj glazbenih sposobnosti povezivanjem glazbe i pokreta. Stjecanje spoznaje o vrsti materijala posuda (limene, plastične) te o njihovim dimenzijama i obliku povezivanjem tih karakteristika sa zvukom koji stvaraju. Razvoj pozitivnih osjećaja, vedrog ugođaja kretanjem u ritmu. Razvoj koordinacije pokreta prilikom kretanja u ritmu melodije kiše.

59. Oponašanje zvukova iz prirode

- Opis aktivnosti: Najprije osluškivati zvukove iz prirode i razgovarati o tome koji se zvukovi mogu čuti. Je li to zvuk puhanja vjetra, žubor rijeke, zujanje pčele, cvrkut ptica, cvrčka i slično. Zamoliti djecu da oponašaju te zvukove, ali i zamišljene zvukove kao na primjer rast trave, zvuk prodiranja zraka sunca, let leptira, hod mrava...
- Područje razvoja: Razvoj slušne percepcije, koncentracije i vještine slušanja osluškivanjem zvukova iz prirode. Razvoj vještine oponašanja zvukova. Razvoj mašte, kreativnosti i razvoj vlastitih ideja poticanjem na ispuštanje imaginarnih zvukova.

60. Plesanje na zvukove iz prirode

- Opis aktivnosti: Nakon što su se osluškivali i oponašali zvukovi iz prirode, potaknuti djecu da se kreću u ritmu tih zvukova. Na koje se sve načine može kretati i plesati?
- Područje razvoja: Razvoj slušne percepcije osluškivanjem zvukova. Razvoj pokreta i povezivanja pokreta i zvuka. Razvoj ravnoteže, koordinacije i prostorne orijentacije kretanjem u ritmu zvukova koje čuju.

5.10. Obiteljski centar

61. Izrada drvene kuhinje i kuhanje u njoj

- Potreban materijal: drvene palete, alat, staro posuđe, voda, pijesak, zemlja i sl.
- Opis aktivnosti: Uz malo kreativnosti, od paleta lako se može sastaviti „vanjska“, tj. „ljetna“ kuhinja. Uz pomoć odgojitelja ili druge odrasle osobe, djeca mogu izraditi svoju kuhinju. Inače, djeca vole kuhati u starom posuđu koristeći zemlju, pijesak, vodu, lišće i slično. U šumskom vrtiću u Puli, djeca su kuhinju dobila na poklon (slika 29).
- Područje razvoja: Razvoj vlastitih ideja i inovativnosti poticanjem na slobodno iznošenje mišljenja i ideja o mogućnostima izrade. Poticati na razvoj radnih sposobnosti izradom vlastitog mjesta za igranje. Služenje alatom. Razvoj početnih kulinarskih vještina kreativnom igrom u kuhinji.

Slika 29. Kuhanje u drvenoj kuhinji²⁹

62. Kuhanje čarobnog jela po receptu

- Potreban materijal: predmeti, biljke i kukci iz šume po želji djece.
- Opis aktivnosti: Djeci dati zadatak da smisle recept za neko čarobno jelo koje sadrži tajni sastojak koje će zatim skuhati u svojoj kuhinji. Sastojke će potražiti u svojoj okolini, a zatim prema receptu kuhati u starom loncu. U šumskom vrtiću Šumska djeca smislili su recept za čarobnu juhu. („Recept za čarobnu juhu: trputac, kopriva, tri žira, buba škarica, šipak, crne bobice, maslačak i 5 trna. Sve zajedno promiješati i

²⁹ Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>

kuhati 22 minute. Tajni sastojak zrake sunca.“ (Šumska djeca Pula, 2020)

- Područje razvoja: Poticanje na samostalno donošenje vlastitih ideja i poštivanje i uvažavanje tuđeg mišljenja. Razvoj domišljatosti i samostalnosti smišljanjem recepta. Usvajanje pravila i poštivanje istih. Razvoj taktilne percepcije skupljanjem predmeta različitih materijala i tekstura. Razvoj vizualnih sposobnosti traženjem potrebnih sastojaka, uočavanja sličnosti i razlika. Zadovoljavanje dječje znatiželje, potrebe za kretnjom i razvoja prostorne orijentacije. Utjecati na razvoj ljubavi prema kuhanju i početnih kulinarskih sposobnosti.

63. Život i smrt

- Opis aktivnosti: Priroda je prepuna primjera prolaznosti života, rađanja, odrastanja, starenja i umiranja. To je prirodan proces s kojim se svako dijete prije ili poslije susretne. Kada se u prirodi ugleda uginula životinja, to je vrlo važna životna lekcija koju će djeca odlično prihvatiti ukoliko im se od početka govori onako kako jest i na njima primjeren način objasni životni ciklus svakog živog bića.
- Područje razvoja: Stjecanje spoznaje o životu i smrti kroz razgovor o tome. Razvoj empatije prema svakom živom biću. Razvoj kognitivnih sposobnosti te stjecanje iskustva o uzročno-posljedičnim vezama.

Slika 30. Promatranje uginule ribe³⁰

³⁰ Izvor: <https://www.shutterstock.com/search/child+dead+animal>

64. Priprema obroka i korištenje noža

- Potreban materijal: štap, nož.
- Opis aktivnosti: U šumskim vrtićima veoma se cijeni i nastoji razvijati samostalnost kod djece u svakodnevnim poslovima poput korištenja noža kao alatom, a ne kao oružjem, pripreme jela, paljenje vatre i služenje njome. Ukoliko djeca savladaju tehniku uporabe opasnih predmeta, manja je mogućnost ozljede, dok se pretjeranom zaštitom djeca samo ugrožavaju i čine nesposobnima. Dijete će ovdje naučiti kako naoštriti štap na koji će nabosti užinu koju će potom ispeći na vatri tako da ne izgori.
- Područje razvoja: Utjecati na razvoj svakodnevnih navika te samostalnog snalaženja u prirodi. Razvoj početnih kulinarskih vještina samostalnom ili djelomično samostalnom pripremom obroka. Savladavanje vještine služenja nožem kao alatom. Razvoj samostalnosti i spretnosti pokušavanjem oštrenja štapa. Poticati razvoj odgovornog ponašanja prema sebi i drugima korištenjem „opasnih“ predmeta.

Slika 31. Pečenje obroka na vatri³¹

³¹ Izvor: <https://firewok.co.uk/product/forest-school-kit/>

6. ZAKLJUČAK

Iako relativno nova pedagoška disciplina, šumska pedagogija je sve popularnija u svijetu, pogotovo u razvijenijim zemljama gdje su ljudi svjesniji koristi prirode. Sve većim odvajanjem od prirode, ljudi počinju shvaćati njenu vrijednost, stoga se može očekivati još veći porast zainteresiranosti za ovaj način odgoja djece.

Upravo zbog mnoštva koristi za djecu, šumska pedagogija pronašla je plodno tlo i u Hrvatskoj, a s obzirom na sve veću obrazovanost roditelja i želje za što boljim razvojem njihove djece te činjenici da nije potrebno mnogo financijskih sredstava za šumske vrtiće jer se uglavnom koriste prirodni materijali, uskoro bi mogla biti vrlo popularna na našim prostorima. Vjerujemo da će i nadležne institucije prepoznati koristi ovakvog načina odgoja te podržati i poticati njen razvoj.

Primjenom šumske pedagogije u vrtićima može se izbjeći nepotrebno zamaranje pripremom aktivnosti s već oblikovanim materijalima, smanjiti količina smeća stvorena od plastičnih i drugih nerazgradivih materijala, uštedjeti novac na kupnji gotovih igračaka koje će nakon nekog vremena samo skupljati prašinu te ispuniti vrijeme provedeno u vrtiću kvalitetnim sadržajem koji može koristiti i djeci i odgojiteljima, ali i cjelokupnoj zajednici.

Ovaj rad sadrži neke od mnoštva primjera aktivnosti koji mogu poslužiti u radu s djecom, bilo da se radi o odgojiteljima koji žele djelić šumske pedagogije uvesti u svoj način rada ili o roditeljima koji žele kvalitetno iskoristiti vrijeme s djecom razvijajući njihove vještine i sposobnosti na zabavan i zdrav način. Materijali su uglavnom prirodni, dostupni i jeftini, što je još jedna od prednosti. Svakom od navedenih aktivnosti moguće je poticati razvoj mnoštva sposobnosti koje su unaprijed definirane te svatko može pronaći način kako i kojom aktivnosti razviti određenu vještinu.

7. LITERATURA

1. Bogut, I., Popović, Ž., Ljubojević, B., Vuković, K. (2016). Znanja djece mlađe školske dobi o zaštiti i uzgoju šuma. 5. *Hrvatski botanički simpozij s međunarodnim sudjelovanjem*, Zagreb: Correctus media d.o.o., str. 145-147.
2. Louv, R. (2016). *Posljednje dijete u šumi*. Zagreb: Ostvarenje.
3. Renz-Polzner, H., Huther, G. (2017). *Kako danas djeca rastu*. Zagreb: Naklada Slap.
4. Panić, F. (2017). *Outdoor curriculum – „Šumski vrtić“*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
5. Žagar, L. (2018). *Usporedba Waldorfskih vrtića, Šumskih vrtića i vrtića po NTC sustavu*. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.

Mrežni izvori

1. Bubalo, S. (2015). *Kako napraviti zmaja za zabavu po vjetrovitom danu?* Dječja posla. (Dostupno na <http://www.djecjaposla.com/kako-napraviti-zmaja-za-zabavu-po-vjetrovitom-danu/>) [14. 8. 2020.]
2. Flying Deer Nature Center. Dostupno na: <https://flyingdeernaturecenter.org/skill-building-and-fun/#more-4489> [02.08.2020.]
3. Forest Pedagogics. Dostupno na: <http://forestpedagogics.eu/portal/> [29. 10. 2019.]
4. Franjić, I. (2019). *Šumska pedagogija [Online]*. Zagreb: Hrvatske šume. Dostupno na: https://www.eko.lijepa-nasa.hr/userfiles/pdf2/Sumska%20pedagogija_Irena_2019_compressed.pdf [14. 8. 2020.]
5. Klub istraživača explora. Dostupno na: <http://www.exp.hr/> [1. 9. 2020.]
6. North Carolina Museum of Natural Sciences. Dostupno na: <https://takeachildoutside.org/ready-set-go-outside/> [2. 8. 2020.]
7. Robertson, J. (2016). *100+ Nature play ideas [Online]*. Creative STAR Learning Ltd. Dostupno na: <https://creativestarning.co.uk/wp-content/uploads/2016/09/Nature-Play-Ideas.pdf> [2. 8. 2020.]

8. Šumska djeca – Pula (2020). Dostupno na:
<https://www.instagram.com/sumskadjecapula/> [2. 2. 2020.]
9. U najsretnijoj zemlji na svijetu. Dostupno na: <https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/u-danskoj-se-u-vrticu-u-sumi-djeca-odgajaju-na-potpuno-drugaciji-nacin---605460.html> [14. 8. 2020.]
10. Wait, S., Rea, T. (2006). *Pedagogy or place: attributed contributions od outdoor learning to creative teaching and learning*. University od Plymouth. Dostupno na: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/162159.htm> [14. 8. 2020.]

SLIKE

Slika 1. Prirodna narukvica (Izvor: <http://www.mamashomestead.com/nature-bracelets/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 2. Uparivanje po boji (Izvor: <https://takeachildoutside.org/ready-set-go-outside/>) [Preuzeto: 7. 9. 2020.]

Slika 3. Košara sa šumskim predmetima (Izvor: <https://www.montessorinature.com/easy-steps-kids-crafting-natural-materials/>) [Preuzeto: 7. 9. 2020.]

Slika 4. Skupljanje kamenja (Izvor: <https://www.needpix.com/photo/1071062/pebbles-rocks-hands-free-pictures-free-photos-free-images-royalty-free>) [Preuzeto: 7. 9. 2020.]

Slika 5. Zmaj (Izvor: <http://www.djecjaposla.com/kako-napraviti-zmaja-za-zabavu-po-vjetrovitom-danu/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 6. Začinski vrt (Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 7. Skakanje po panjevima (Izvor: <https://www.pinterest.com/pin/534450680753059163/>) [Preuzeto: 2. 12. 2020.]

Slika 8. Misteriozna vrećica (Izvor: <https://www.mojpedijatar.co.rs/10-inspirativnih-montesori-aktivnosti/5/>) [Preuzeto: 7. 9. 2020.]

Slika 9. Djevojčica trese grm (Izvor: <https://www.dreamstime.com/stock-footage-girl-child-touches-jasmine-bush-jasmine-flowers-fall-had-already-withered-walk-village-street-summer-video74372295>) [Preuzeto: 2. 12. 2020.]

Slika 10. Paukova mreža pošpricana vodom (Izvor: <https://takeachildoutside.org/ready-set-go-outside/>) [Preuzeto: 9. 9. 2020.]

Slika 11. Životni ciklus leptira (Izvor: <https://hr.fehrplay.com/novosti-i-obschestvo/73564-interesnye-fakty-o-babochkah-dlya-detey-babochka-limonnica-interesnye-fakty.html>) [Preuzeto: 7. 9. 2020.]

Slika 12. Pluta ili tone (Izvor: <https://laughingkidslearn.com/sink-or-float-experiment-with-nature/>) [Preuzeto: 7. 9. 2020.]

Slika 13. Kućica na drvetu (Izvor: <https://www.webgradnja.hr/clanci/osnovni-koraci-za-izradu-kucice-na-drvetu/2743/>) [Preuzeto: 9. 9. 2020.]

Slika 14. Liščanik (Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 15. Pješčanik (Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 16. Izrada velikog gnijezda (Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 17. Izrada luka i strijele (Izvor: <https://www.pinterest.com/pin/567805465498117651/>) [Preuzeto: 15. 9. 2020.]

Slika 18. Slova od granja (Izvor: <https://www.scholastic.com/parents/school-success/learning-toolkit-blog/make-your-own-stick-alphabet.html?eml=PAR%2Fsmd%2F20180809%2Fpinterest%2FTLTmakeyourownstickalphabet%2FPAR%2Fblog%2F1pm>) [Preuzeto: 8. 9. 2020.]

Slika 19. Oslíkani stol (Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 20. Izrada privjesaka (Izvor: <https://www.wanderingwildfs.co.uk/>) [Preuzeto: 21. 8. 2020.]

Slika 21. Lutke od štapova (Izvor: <https://www.wanderingwildfs.co.uk/>) [Preuzeto: 21. 8. 2020.]

Slika 22 Gnječenje voća (Izvor: <https://www.instagram.com/oakwoodforestschool/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 23. Umjetnička djela (Izvor: <https://www.instagram.com/oakwoodforestschool/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 24. Izrada kamiona od drveta (Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 25. Didaktička igra - jež (Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 26. Slaganje mrava od kamenčića i grančica (Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 27. *Memori* s kutijicama (Izvor: <https://rhythmsofplay.com/>) [Preuzeto: 21. 8. 2020.]

Slika 28. Duga od cvijeća (Izvor: <https://theartgardenblog.com/2017/05/25/invitation-to-play-flower-station/>) [Preuzeto: 8. 9. 2020.]

Slika 29. Kuhanje u drvenoj kuhinji (Izvor: <https://www.instagram.com/sumskadjecapula/>) [Preuzeto: 19. 8. 2020.]

Slika 30. Promatranje uginule ribe (Izvor: <https://www.shutterstock.com/search/child+dead+animal>) [Preuzeto: 1. 12. 2020.]

Slika 31. Pečenje obroka na vatri (Izvor: <https://firewok.co.uk/product/forest-school-kit/>) [Preuzeto: 2. 12. 2020.]

8. SAŽETAK

Šumska pedagogija nova je pedagoška disciplina kojoj je cilj cjelokupan razvoj djeteta integriranjem odgojno-obrazovnog rada s poznavanjem šumskih ekosustava. Neke od glavnih značajki su povezivanje djece s prirodom, primarni dodir s biljkama i životinjama, podizanje ekološke svijesti te korištenje prirodnih materijala kao što je voda, zemlja, drveće, kamenje, pijesak i slično. U svijetu je ova metoda odgoja vrlo popularna te postoji mnogo šumskih vrtića, a u Hrvatskoj je tek u razvoju i nije uvrštena u sustave obrazovanja. Prvi dio rada teorijski je dio o šumskoj pedagogiji, šumskim vrtićima te utjecaju prirode na razvoj djeteta, dok su u drugom dijelu rada navedene aktivnosti te područja razvoja koje se mogu koristiti u radu s djecom, a podijeljene su prema centrima aktivnosti koji se nalaze u dječjim vrtićima.

Ključne riječi: šumska pedagogija, šumski vrtići, razvoj djeteta, aktivnosti u dječjim vrtićima

SUMMARY

Forest pedagogy is a new pedagogical discipline whose goal is the overall development of the child by integrating educational work with knowledge of forest ecosystems. Some of the main features are connecting children with nature, primary contact with plants and animals, raising environmental awareness, and using natural materials such as water, ground, trees, stones, sand, and similar materials. This method is known all over the world and there are many forest kindergartens, but in Croatia, it is still in the phase of development and it's not yet included in educational systems. The first part of the final assignment is a theoretical part on forest pedagogy, forest kindergartens, and the impact of nature on child development, while the second part of the final assignment lists activities and areas of development that can be used in work with children, and are divided accordingly to activity centers which are located in kindergartens.

Key words: forest pedagogy, forest kindergartens, child development, activities in kindergartens